ZA SIROTINJU U ZAO ČAS

Naumi da nekoliko zimskih dana provede u Ostrogu, pa da se poslije primakne jezeru i Karuču.

Išetaše pred njega kaluđeri i seljaci koji se tu desiše. Čim ugleda igumana, vladika se pošali:

Evo, oče, donio sam ti malo kafe. Samo bih volio da i meni pomalo od nje varite.

Nigdje mirnije nego pri ovoj litici, zaštićenoj od sjevernih vjetrova. Kad je vedro, lijepo se mogu prigrijati kosti. Sjedi vladika ispred konaka i gleda niz dolinu Zete. Pokraj rijeke je nešto pitome ravnice, koja se postepeno širi onamo prema spuškim i podgoričkim nizinama. A zelenkasta rijeka vijuga među jošjem i vrbacima. Onamo se nazire Orja Luka, a onamo su na uzvišenoj zaravni Bogetići. Tamo nisko vidi se Spuž i Visočica, te vladika tone u sjećanje na ona vojevanja kad Vukasović bješe s njim i poslije, kad se raskide Bušatlijin ratnički pojas. «Zašto je Karamahmut onako nerazumno postupio kasnije na Krusima? Što je srdito navalio na položaje koje sam ja izabrao, a koji su za Turke bili sasvim nepovoljni? Možda se previše uzdao u svoju snagu ili je bio zaslijepio od želje da se što prije osveti za rane kod Martinića.»

Ali život ne dozvoljavaše vladici da sanjari.

Pozabavi se žalbom koju mu poslaše Župljani. Kukaju od starješina koje vladika bješe zaglavario u Rovcima, «te

si ih poserdario i zavojvodio i poknežio za sirotinju u zao čas i oni jadnu sirotinju rasćeraše golu i bosu po Turcima»... I vele: oteše siromasima sve živo i mrtvo, a u tome prednjače Cerovičani i Mrtvodubočani. I mole vladiku neka im piše da se produ nejači i da vrate što je čije, jer će ojađeni prokleti i samoga vladiku: «A vala bogu, dokle si ti živ, te za te čuju Turci, nama ne smiju ništa učiniti zuluma. No mi boži i tvoji i da smo ti preporučeni»... Te vladika pohita da piše silnicima i da im ljuto zaprijeti: budu li učinili ikakvo nasilje, neće im biti mjesta dokle njegova ruka seže.

Minuše tako još dvije mučne zime.

Sjedi Marmon u Kotoru. Nabavili mu njeguškog sira i šunke i vina crmničkoga, crnog i gustog. Iz mora mu vade i prinose najljepše ribe. Moglo bi se tako poduže uživati da mu nad glavom ne vise litice Lovćena. I eto, car traži od Marmona plan napada na Crnu Goru. Surevnjivi Napoleon ne može da otrpi da mu se jedno malo, «zlo pleme» ispriječi na putu i da se o tome pronese glas po svoj Evropi. I traži od Marmona da mu pošalje «jednu mapu sa projektom ekspedicije na Crnu Goru».

Sjedi Marmon nad kartama i crtežima i smišlja plan. Ponekad prisluša mišljenja i drugih oficira, ali ih brzo preskače. Želi da plan bude njegov u potpunosti... Crna Gora može se napasti sa četiri strane: 1. preko Trebinja i Klobuka; 2. kotorskim putem; 3. preko Trojice i 4. preko Stanjevića. I bira maršal koji bi od tih puteva bio najzgodniji, kojom bi stranom za napadače bilo najviše prednosti, gdje li bi se Crnogorci najduže opirali. Smjera da stigne na Cetinje. Dovoljno bi mu bilo trinaest-četrnaest bataljona, pa da svu Crnu Goru osvoji za pet-šest dana i još bi mu neki dan protekao u osvajanju Brda – u svemu petnaestak dana. I već ima pred očima zarobljenog vladiku («Onda

bismo drukčije razgovarali!») i vidi kako se njegovi soldati utvrduju u manastiru cetinjskom, a kolone talaca pognutih glava koračaju prema Dubrovniku...

Vladika na Cetinju misli i na Turke i na Francuze. Prijete mu sa dvije strane. I glad opet stisla. Snijeg tek bježi uz goru.

Premišlja: koliko bi mu bagaša žita sada trebalo pa da u svakom crnogorskom kotliću zakrklja po jedan dobar kačamak i koliko li bi praha i olova trebalo za svaku crnogorsku pušku. I nesloga opet buja – samo bi kakva velika nevolja, kakva najezda tuđinska mogla bar privremeno zbližiti zavađena plemena.

Obojica su razgranavali svoju misao – Marmon u Kotoru, vladika na Cetinju. No Marmon ubrzo ode; nije vidio svoje planove u krv zamočene.

SADRŽAJ POGLAVLJE 45.